

Το παλαιστινιακό χωριό μας, το «Ιμ αλ-Ζινάτ», βρίσκεται πάνω σε μια κορυφή, άκρη-άκρη στα νότια του όρους Κάρμελ. Αντίθετα απ' όσα μας μαθαίνουν σήμερα οι εγκυκλοπαίδειες, μπορείς να φτάσεις ίσα με και από διάφορους δρόμους. Οι εγκυκλοπαίδειες αναφέρουν δύο μόνο, που ανεβαίνουν ως τα 317 μέτρα από τη στάθμη της θάλασσας. Ο πρώτος είναι ο δρόμος του Μάα'μπαντ, έχει μήκος 38 χιλιόμετρα και ενώνει το χωριό μας με τη Χάιφα μέσω του όρους Κάρμελ. Ο δεύτερος, μήκους 24 χιλιομέτρων, διασχίζει την κοιλάδα Μαρζ Ιμπν Άμερ.

Αλλά οι χωρικοί μπορούν να φτάσουν στο χωριό τους κι από πολλές άλλες στράτες: μέσα από μονοπάτια, απ' τις φραγκοσυκιές και τους θάμνους, ή κι από τον κακοτράχαλο δρόμο που βγάζει στην πηγή Ιμ αλ-Νταρζ. Εκεί εκδηλώθηκε το 1936 η εξέγερση κατά των βρετανικών δυνάμεων. Στα νότια, μακριά από

τους ασφαλιστρωμένους δρόμους, οι χωρικοί μπορούν να φτάνουν ελεύθερα μέχρι το Ιμ αλ-Σουφ και το Ιμ αλ-Φαχμ. Χάρη στη δική τους ευρηματικότητα, όλοι οι δρόμοι οδηγούν στο Ιμ αλ-Ζινάτ. Όμως το πέραςμα που θυμούνται περισσότερο απ' όλα εξακολουθεί να είναι η κοιλάδα του Αλατιού, Ουάντι αλ-Μαλχ, όπου δεν υπάρχει ούτε ένα δέντρο. Οδηγεί προς τα ανατολικά της Παλαιστίνης, ώσπου γίνεται δασώδης, όπως το είχε προφητέψει ο Σεΐχης Χάμζα, ένας από τους παλαιούς του χωριού.

Όλοι αυτοί οι τόποι και οι δρόμοι είναι συνδεδεμένοι με γεγονότα. Δεν υπάρχει ούτε ένας που να μην έχει χαραχτεί στη μνήμη και να μη συνδέεται με κάποιο ξεχωριστό συμβάν. Αν μπορούσαμε να καταγράψουμε στις λεπτομέρειές τους αυτούς τους τόπους και τα γεγονότα επί μία ή δύο γενεές, για να μην πούμε επί εκατοντάδες, θα φτιάχναμε ένα έπος. Κι αυτό το έπος θα έδειχνε πως η ανθρώπινη ιστορία που γράφουν τα βιβλία και οι εγκυκλοπαίδειες δεν είναι παρά ένα μικρό κομμάτι της πραγματικότητας.

Με τον σταδιακό σιωνιστικό εποικισμό, το χωριό μας έγινε κομμάτι αυτού που θα ονομαζόταν «Ισραήλ» – όχι χωρίς να έχει εξεγερθεί κατά του ψηφίσματος των Ηνωμένων Εθνών που χώριζε το παλαιστινιακό κράτος σε εβραϊκό και αραβικό. Όπως όλα τα ψηφίσματα – σύντομα, εγκυκλοπαιδικά και ιστορικά –, έτσι κι αυτό έσβησε τα φυσικά και ανθρώπινα ίχνη που χαρακτήριζαν εκείνη τη μικρή περιοχή.

Εγώ όμως θυμάμαι τον παππού εκεί πέρα, εκτός κι αν πρόκειται για μύθο, στη δεκαετία του '20 τούτου του παραγμένου αιώνα. Είχε ξυπνήσει με το λάλημα του πετεινού για να πάει στη Χάιφα. Αφού ετοίμασε το άλογό του, μπήκε και κάθισε στη σάλα για να πει τον καφέ του και να καπνίσει το πρώτο τσιγάρο της μέρας. Η γιαγιά μου τον περίμενε ώρα πολλή, κι ύστερα πήγε να του πει ότι ο ήλιος είχε ανέβει πια ψηλά, ότι τα κύματα της θάλασσας καθρεφτίζονταν στα ριζά του βουνού, στην αγκαλιά της νυσταγμένης Χάιφας. Τον βρήκε με το κεφάλι γερμένο στο πλάι. Είχε πεθάνει. Η μητέρα μου μας έλεγε πόσο απέραντη ήταν η θλίψη της γιαγιάς μου, γιατί ο παππούς ήταν αναντικατάστατος. Τόσο που χτυπούσε το στήθος της με πέτρες.

Το ψήφισμα ήταν εκεί για να σβήσει τις λεπτομέρειες, τις λεπτομέρειες των λεπτομερειών, μέχρι κι εκείνες που είχα συκρατήσει εγώ, μικρό παιδί. Όπως κάποιος που κρατά ένα όνειρο κι αίφνης βρίσκει στα χέρια του μόνο φωτογραφίες... δίχως κίνηση καμιά. Φωτογραφίες από εδώ... φωτογραφίες από εκεί πέρα. Και να που ξυπνάω ύστερα απ' όλα αυτά τα χρόνια και ζωντανεύει μέσα μου ένα ολόκληρο χωριό μαζί με τους δρόμους του. Δρόμοι που τα σχολικά βιβλία περιορίζουν σ' ένα-δυο μονοπάτια, ενώ οι χωρικοί ξέρουν εκατοντάδες. Πόσες φορές δεν άκουσα το όνομα του πηγαδιού Χαράμις, Μπιρ αλ-Χαράμις, κυρίως από τη μητέρα μου, όταν μιλούσε για το παρελθόν.